

ARCHIV MĚSTA ÚSTÍ NAD LABEM

ARCHIV OBCE DĚLOUŠ

(1840) 1851 – 1944

Inventář číslo AP 262

NAD 826

Vlastník fondu: Statutární město Ústí nad Labem

Věra Hladíková

Ústí nad Labem 2014

Schvalovací doložka

Schvaluji níže uvedený inventář: AP 262.
Ústí nad Labem, dne 30. prosince 2016

PhDr. Vladimír Kaiser
ředitel Archivu města Ústí nad Labem

Archiv obce Dělouš

Časový rozsah: (1840) 1851 – 1944

Inventární jednotky: 8

Evidenční jednotky: 1 karton, 1 kniha

Rozsah: 0,08 bm

Stav ke dni: 14. 11. 2014

Fond reinventarizovala: PhDr. Věra Hladíková

Úvod

I. Vývoj organizace úřadu

Obec Dělouš, německy Tillisch, o rozloze 375 ha s osadou Kamenice (Kamitz) ležela na jižní patě Děloušského vrchu, nyní Jedlové hory (Tannichberg) při okresní silnici v nadmořské výšce 240 m. Obecní úřad v Dělouši vznikl v roce 1850 na základě prozatímního obecního zřízení. Existoval zde do roku 1945, kdy byl nahrazen místní správní komisí. Samotná obec Dělouš zanikla v roce 1967 v důsledku důlní těžby (když předtím v roce 1963 byla sloučena s obcí Úžín a stala se jeho osadou). V roce 1762 bylo totiž v okolí odkryto bohaté naleziště hnědého uhlí. K roku 1851 existovalo v Dělouši 12 šachet, tzv. uhelných podniků (*Heimatkunde* s. 322), mnohdy tajně zřizovaných někdy s nevýznamným výsledkem dolování. V roce 1876 je v obci známo několik vlastníků důlních podniků (Bergwerksbesitzer Josef Baumann, Josef Hübsch, Josef Klein, Adolf Korálek, Hermann Nitsche, Anton Seiche), kteří následně jsou uvedeni i na místech v obecní radě i v obecním výboru. 17. 4. 1919 jsou sdruženi v Děloušském kamenouhelném těžářstvu, spol.s.r.o. (Tillischer Braunkohlengewerkschaft, G.m.b.H., Tillisch.). Patřil mu důl Romanus, dříve Hötzendorfzeche. Zařízení spadalo pod Revírní báňský úřad v Teplicích, důlní pole mělo rozlohu asi 200 000 m², sloj 6 – 9 m mocná se dobývala povrchovou těžbou.

Před rokem 1848 byla obec součástí panství Chlumeck. Rozpadem vrchnostenské správy a vznikem obecní samosprávy zanikla soudní pravomoc vrchnosti nad obcemi a byla nahrazena státní mocí. Dělouš se stala součástí politického okresu Ústí nad Labem a soudního okresu Chabařovice. V čele obce stál širší kolegiální orgán obecní výbor. Ten volil ze svého středu obecní představenstvo, v čele s obecním představeným, který byl výkonným orgánem a prováděl usnesení obecního výboru. I přes nedostatek pramenů známe několik představených Dělouše, a to v roce 1876 Anton Seiche, 1885 – 1897 Josef Hiebsch, 1898 – 1909 Josef Walter, 1910 – 1934 Josef Berger, 1939 Franz Schober. Po roce 1918 dosavadní systém zůstává zachován, důsledně se začal užívat, někde i dříve, výraz obecní zastupitelstvo místo obecní výbor, rovněž tak představenstvo je nahrazeno výrazem obecní rada a skládá se z radních. Po odtržení pohraničního území od Československa v roce 1938 přešla veškerá moc na říšskou správu. Celé území se stalo říšskou župou sudetskou (Reichsgau Sudetenland) s novým systémem úřadů, a s důsledným uplatněním tzv. vůdcovského principu. Navíc došlo prakticky k definitivnímu postátnění samosprávy jmenováním starosty a jeho dvou zástupců Landrátem. Zástupci starosty jsou první a druhý přidělenec. Starosta mohl vztáhnout každou záležitost na sebe, radní netvořili žádné kolegium a nedělali společná rozhodnutí, fungovali jen jako starostovi poradci. Navíc v obecní správě fungoval zmocněnec NSDAP, aby byl zajištěn soulad obecní správy s programem nacistické strany. V Dělouši byl starostou v únoru 1939 potvrzen Franz Schober, městský úředník z čp. 10.

Zatímco v polovině 17. století žilo v obci 14 rodin rolníků, v roce 1854 již 171 obyvatel a o 30 let později přibýlo obyvatelstvo na 190 v Dělouši a 74 v Kamenici. Zajímavé je, že nové století nezaznamenalo trvalý přírůstek obyvatel v obci, až v roce 1930 se stav vyšplhal ke 181 v Dělouši a 45 v Kamenici a v roce 1941 zde žije v obou dohromady 230 lidí. Poloha obce mezi městem Ústí nad Labem a Krušnými Horami, s rozvojem podnikání a snahou napojit lidnaté podhorské obce na město a jeho obyvatelům umožnit vyjíždku do zdravého horského

ovzduší přispěla obci Dělouš, že se v moderním století dotkla jednoho z výtěžků pokroku. Z Bukova přes Všebořice, Dělouš a Varvažov k hranicím Telnice vybudovala společnost Elektrické podniky města Ústí elektrickou trať. Nová trať se začala stavět v roce 1811, stala se svou nadmořskou výškou 352, 18 m na konečné stanici nejvyšším bodem sítě ústeckých tramvají. Výstavba i provoz byly finančně podporovány okresním úřadem a na Nový rok 1912 byl provoz první tramvaje zahájen. Mimochodem průjezdní komunikace Dělouš byla postavena již v roce 1817.

II. Vývoj a dějiny fondu

Fond vznikl z činnosti Obecního úřadu v Dělouši. Původně byl uložen na obecním úřadě, po roce 1945 v budově Místního národního výboru v Dělouši. Do okresního archivu bylo torzo převezeno v roce 1964. Zapsán v knize přírůstků č. 296.

III. Archivní charakteristika fondu

Časový rozsah: (1840) 1851 -1944

Zachovalost a skartace: skartace nebyla prováděna, fond je torzovitě dochován,

Archivní struktura: fond je uspořádán podle Metodického návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce č.: AS/1-284/00.

Předchůdci obecní samosprávy před rokem 1850

Spisy

Stavební záležitosti

Obecní úřad v Dělouši

Knihy

Evidenční knihy agendy bezpečnosti a veřejného pořádku

Knihy hlášení pobytu osob

Spisy

Správa obecního majetku

Péče o bezpečnost a veřejný pořádek

Spolupůsobení ve státních záležitostech

Vojenské záležitosti

Katastrální záležitosti

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Je dochována pouze malá část z činnosti úřadu. Významná je pouze evidence obyvatelstva, tj. odhlášky z období 2. sv. války a hlášení námezdně pracujících po dobu 80 let.

V. Záznam o vypracování inventáře

Toto torzo fondu bylo vyčleněno při reinventarizaci národních výborů. Fond nově uspořádal v roce 2012 PhDr. Vladimír Kaiser, další dodatky vložila a úvodem opatřila v roce 2014 PhDr. Věra Hladíková, inventář schválil PhDr. Vladimír Kaiser.

Literatura

- Zevrubný popis rozdělení země království Českého. Praha 1854, s.272
- J. Peters, Uhlí v Československé republice, Praha 1925, s.85
- Statistisches Gemeindelexikon der Čechoslovakischen Republik herausgegeben vom statistischen Staatsamte auf Grund der Volkszählung vom 15. Februar 1921, I. Böhmen, Praha 1921, s. 184 – 185
- Statistisches Gemeindelexikon der Čechoslovakischen Republik herausgegeben vom statistischen Staatsamte auf Grund der Volkszählung vom 1. Dezember 1930, Praha 1935, s. 386
- K. Moissl, Der politische Bezirk Aussig, Ústí nad Labem 1887, s. 378 – 379
- Emil Richter, Teildörfer (Kamitz, Deutsch-Neudörfel, Tillisch, Raudney). Beiträge zur Heimatkunde des Aussig – Karbitzer Bezirkes, Ústí nad Labem 1937, s. 131 – 132

inv. č.

čas. rozsah

karton

Předchůdci obecní samospráva do roku 1850

Spisový materiál

1	Stavební povolení pro Wenzel Parton, čp. 19 (Schenkhaus Gebeude)	1840	KT 1

Obecní úřad 1851 – 1944

Knihy

Evidenční knihy agendy bezpečnosti a veřejného pořádku

2	Hlášení námezdně pracujících	1851 – 1937	KT 1

Spisový materiál

Správa obecního majetku

3	Rozdělení pozemků a lesů obci Dělouš, Kamenice a Podhoří	1858	KT 1

Péče o bezpečnost a veřejný pořádek

a) osoby a majetek

4	Policejní odhlášky	1940 – 1944	KT 1

b) doprava a spoje

5	Jednání OÚ v Chabařovicích – silnice Dělouš, Hrbovice, Neudörfel	1883	KT 1

Spolupůsobení ve státních záležitostech

a) Vojenské záležitosti

6	Vojenské spisy (Wehrstammbblatt)	1938 – 1942	KT 1

b) Katastrální záležitosti

7	Výpis z pozemkové knihy pro číslo popisné 1	1857	KT 1
8	Pozemnostní listy	1940	KT 1

